

BUITEN

17^E JAARGANG N^O. 24.

ZATERDAG 16 JUNI 1923.

Foto C. Steenbergh.

AMSTERDAMSCH GRACHTGEZICHT BIJ DEN OUDEZIJD'S ACHTERBURGWAL.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

AMSTERDAMSCH GRACHTGEZICHT BIJ DEN OUDE- ZIJDS ACHTERBURGWAL	BLZ. 277
DE WITTE PRIESTER VAN SIVA, DOOR BURTON E. STEVENSON	„ 278
LANGS DEN VECHTSTROOM BIJ NIEUWERSLUIJ, DOOR F. H., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 280—283
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 282
HET OUDE LANDHUIS (GEDICHT), DOOR FRANS HULLEMAN	„ 282
FRANS JOSEFSLAND, UIT HET DEENSCH VAN EJNAR MIKKELSEN (SLOT)	„ 283
UIT AMSTERDAM'S VERLEDEN, DOOR J. C. WAAL GEÏLLUSTREERD	BLZ. 284—286
DE PIOENROOS, DOOR PH. A. MEES, GEÏLL. „	286—287
HET HEMELSCH ALTAAR TE PEKING, ILLUSTRATIE	BLZ. 287
VAN MENSCHEN EN DIEREN, DOOR G. D. ROBERTS (12)	„ 287
PATRICISCH KOOPMANSHUIS AAN DE HEERENGRACHT (270) TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	„ 288

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA

door BURTON E. STEVENSON.

EERSTE HOOFDSTUK.

DE VALLENDE STER.

Ik was zeer vermoeid, toen ik dien Woensdagmiddag in mijn bureau terug kwam, want het was een drukke dag geweest — de laatste van een reeks drukke dagen in het geval Minturn; en mijn gevoel van gedrukktheid werd vergroot door het feit dat onze overwinning niet zoo volkomen was geweest als ik gehoopt had. Bovendien was het door de hitte; gedurende de laatste tien dagen was het ongewoon heet geweest voor Juni en de thermometer rees steeds hooger. Toen ik mijn jas en hoed afrukte en mij in den stoel voor mijn schrijfbureau liet neervallen, kon ik de hittegolven langs de open ramen uit de kokende straat zien opstijgen. Ik keerde mij om, sloot mijn oogen en trachtte een visioen op te roepen van witte branding rollend over het strand; van hooge boomen wuivend in den wind; van een beekje lieflijk stroomend tusschen groene oevers.

„Fontein, die klateren en verkoelen,
Het mos dat zij besproeien;
Poelen, gerimpeld door 't windje —”

En toen zweeg ik, want de deur werd geopend. Ik opende mijn oogen en zag den loopjongen, die mij verbaasd stond aan te kijken. Hij was een goed getrainde knaap en herkreëg oogenblikkelijk zijn zelfbeheersching. „Uw brieven, mijnheer,” zei hij en legde ze naast mij neer. Toen ging hij heen. Ik keek met allesbehalve levendige belangstelling naar de brieven. De woorden van Henley's ballade gingen mij nog steeds door het hoofd:

„Lelietjes van dalen en maagdepalm
Groeiend voor het venster,
Bladeren schitterend in de bries —”

Weer zweeg ik, want weer ging de deur open en weer verscheen de loopjongen. „Mr. Godfrey, mijnheer,” zei hij. En onmiddellijk trad Jim Godfrey binnen, even frisch en koel en opwekkend uitziende als de fontein en beekjes en poelen waaraan ik had gedacht. „Hoe doe je het, Godfrey?” vroeg ik terwijl hij ging zitten. „Hoe ik wat doe?” „Er zoo frisch uitzien”. „Door iederen nacht lekker te slapen. Doe jij dat ook?” Ik kreunde, terwijl ik dacht aan de hel, die ik mijn slaapkamer noemde. „Ik heb een week lang niet lekker geslapen,” zei ik. „Nu, je zult vannacht goed slapen. Dat is de reden waarom ik hier ben. Ik zag je vanmiddag in de rechtszaal — een blik was genoeg”. „Ja,” gaf ik toe, „een blik moest wel voldoende zijn. Maar wat is er aan de hand?” „Ik woon in een villatje dat ik voor den zomer heb gehuurd aan het verste einde van de Bronx. Ik neem je vanavond mee en houd je daar tot Maandag. Dat zal je vijf nachten slaap geven en vier dagen rust. Geloof je niet dat je die hebt verdiend?” „Ja,” erkende ik vol overtuiging, „dat is zoo.” En ik liet snel de zaken in mijn kantoor aan mijn geest voorbijgaan. Nu de Minturnzaak was afgelopen, was er werkelijk geen reden waarom ik niet een paar dagen vacantie zou nemen. „Je komt dus?” zei Godfrey, die mijn gedachten gevolgd had. „Wees maar niet bang, voegde hij er bij, ziende dat ik nog weifelde. „Je zult het er niet vervelend vinden”. Ik keek naar hem, want hij glimlachte licht en zijn oogen schitterden. „Zoo?” „Neen,” zei hij, „want ik heb enkele verschijnselen in de buurt waargenomen, die je wel zullen interesseeren”. Als Godfrey op dien toon sprak, kon dat slechts één ding beteekenen en mijn laatste spoor van weifeling verdween. „Best,” zei ik, „ik kom”. „Goed. Ik kom je tegen half elf aan de Marathon halen. Vroeger kan ik niet vertrekken”. En onmiddellijk daarop was hij verdwenen. Dit was ook het geval met mijn vermoedheid, en opgewekt keerde ik mij naar mijn brieven en naar de schikkingen voor een afwezigheid van vier dagen. Toen ging ik naar mijn kamers, deed eenige dingen in mijn handkoffer, verkleedde mij, ging naar den daktuin van het Astor Hotel om te dineeren en even over tien was ik weer in de Marathon Club. Ik had Higgins mijn bagage daarheen laten brengen en ging in de vestibule zitten om op Godfrey te wachten. Aan den overkant der straat schitterden de lichten van het politiebureau waar hij en ik meer dan één avontuur hadden meegemaakt. Want Godfrey was de eerste verslaggever voor politie-zaken van de *Record*; hem dankte het blad de schitterende en tintelende kolommen, waarin de nieuwste geheimzinnige zaak was beschreven en ontleed op een wijze, die een genot was zoowel voor het verstand als voor de artistieke gevoelens. Godfrey en ik hadden elkaar het eerst ontmoet in de zaak Holladay, en dat was het begin van een vriendschap, die met de jaren steeds sterker was geworden. Toen kwam zijn schitterend werk in het oplossen van het Marathongehem, waarbij ook ik betrokken was. Ik had zijn hulp ingeroepen in verband met deze zaak in Elizabeth; en hij had de opmerkelijke omstandigheden opgehelderd bij den dood van mijn vriend Philip Vantine in de zaak van „het Antieke Kastje”. Zoo kwam het dat ik mij instinctmatig tot hem wendde, wanneer ik mij bevond tegenover een van die ingewikkelde problemen, welke iedere rechtsgeleerde somtijds moet ontwarren. Wederkeerig riep Godfrey soms mijn hulp in, maar ik had, zooals vanzelf spreekt, maar in weinig gevallen direct contact ermee. De andere moest ik slechts uit de verte volgen, evenals de gewone lezers van de *Record* dit deden, in de vaste overtuiging dat hij de eerste zou zijn om het doel te bereiken. Godfrey had dit vóór boven de gewone verslaggevers, dat hijzelf, jaren te voren, lid van de recherche was geweest. Hierdoor werd hij eigenlijk als een der hunnen beschouwd en mocht hij overal bij zijn, waar andere verslaggevers ten strengste geweerd werden. Het was bijna elf uur voor Godfrey dien avond aankwam, maar ik was noch verbaasd noch ongeduldig. Ik wist hoe vaak en hoe onverwacht zijn tijd in beslag werd genomen en ik stelde altijd heel veel belang in het gaan en komen aan het bureau aan den overkant van den weg — waar helaas! het aantal binnenkomenden heel wat grooter was dan dat der heengaanden. Maar eindelijk hield een auto voor het gebouw stil, en aan de snelheid waarmee deze had gereden, zag ik dat Godfrey chauffeerde. „Spring in,” zei hij, toen hij voor het trottoir bleef stil staan. En terwijl ik mijn handkoffertje greep en op de plaats naast hem sprong, zette hij den motor weer aan. „Geen tijd te verliezen,” voegde hij erbij, terwijl hij

de Zevende Avenue insloeg. ☞ Bij het park ging hij westwaarts en toen noordwaarts naar Amsterdam Avenue. Daar was slechts weinig verkeer en spoedig schoten wij voort met een snelheid, die mij angstig naar de dwarsstraten deed kijken. Binnen weinige minuten waren wij de Harlem Avenue over en snelden langs de oninteressante straten van deze voorstad. Op dit oogenblik scheen het mij toe, dat Godfrey wel haast maakte om tijdig op een afgesproken plaats te zijn, maar ik vond het het best zijn aandacht niet af te leiden van den weg vóór ons en ik hield de vraag terug, die mij op de lippen kwam. ☞ Eindelijk hadden wij het bebouwde gedeelte van de stad achter ons; wij passeerden kleine huisjes en kleine tuintjes. Toen velden en tuinen en stukken boschland waar hier en daar een huis stond. Wij waren niet langer op geplaveide straten maar op een harden weg — een weg, die blijkbaar weinig gebruikt werd, want onze lampen, die lange banden van licht voor ons uitstraalden, beschenen verre, leeg afstanden zonder enig voertuig van welken aard ook. Er was geen maan, en de sterren werden half verduisterd door een wolkenlaag, terwijl ik langs den westelijken horizon nu en dan de flikkering van verren bliksem zag. En toen werd de lucht plotseling uitgewischt en ik zag dat wij door een laan van hoge boomen reden. De weg was links begrensd door een hoogen steenen muur, blijkbaar de grens van een groot landgoed. Dit lieten wij weldra achter ons en ik voelde dat de vaart van den wagen verminderde. „Houd je goed vast!” zei Godfrey, met een scherpen bocht door een open poort draaiend; daarna bracht hij de auto tot staan. ☞ Toen haalde hij zijn horloge te voorschijn, leunde voorover en hield het in het schijnsel van de zijlamp. „Vijf minuten voor twaalf,” zei hij. „Wij kunnen het nog juist halen. Vooruit, Lester”. ☞ Hij sprong uit den wagen en ik volgde hem, begrijpend dat het nu geen tijd was om vragen te stellen. „Dezen weg,” zei hij en stak mij zijn hand toe, anders zou ik hem in de duisternis zijn kwijt geraakt. ☞ Wij waren in een hollen weg met hoge boomen en aan den voet van een daarvan bleef Godfrey stilstaan. „Naar boven”, voegde hij erbij, „en verlies geen oogenblik tijd”. En hij legde mijn hand op de sport van een ladder. ☞ Te verbaasd om mijn lippen te openen, gehoorzaamde ik. De ladder was lang en terwijl ik steeds hooger klom, kon ik voelen dat Godfrey achter mij was. Ik ben geen expert in het beklimmen van ladders, zelfs bij daglicht, en ik kwam naar den zin van mijn metgezel niet snel genoeg vooruit, want hij bleef mij opjagen. Maar eindelijk voelde ik met een zucht van verlichting, dat ik den top had bereikt. ☞ „Wat nu?” vroeg ik. „Zie je dien dikken, rechten tak aan je rechterhand?” „Ja,” zei ik, want mijn oogen wenden aan de duisternis. „Ga erop zitten en houd je vast aan de ladder”. ☞ Dit deed ik, ietwat angstig en in een minuut was Godfrey naast mij. „Nu”, zei hij met zachte stem, trillend van opwinding, „kijk nu recht voor je uit. En denk er vooral aan, de ladder vast te houden”. ☞ Ik kon den nevel aan den onbewolkten hemel zien en door het schemerende licht langs den horizon, wist ik dat wij naar het westen keken. Onder mij was een dichte, verwarde schaduw, die ik voor een kreupelboschje hield. Toen voelde ik Godfrey's hand op mijn arm. „Kijk!” zei hij. ☞ Een oogenblik zag ik niets; toen zagen mijn oogen iets dat een nieuwe ster aan den hemel leek; een ster helder, scherp, staalblauw. „Zij beweegt!” riep ik uit. Hij antwoordde met een druk van zijn vingers. ☞ De ster bewoog zich werkelijk; niet opstijgend, niet zwevend met den wind, maar dalend; langzaam dalend, zeer, zeer langzaam. Ik keek ernaar met half geopende lippen, voorover leunend, starend naar dit vallende licht. „Vallend” is eigenlijk niet het juiste woord, „zwevend” ook niet. Het viel niet en het zweefde niet. Het daalde langzaam, in rechte lijn, met regelmatige snelheid, kalm en gelijkmatig, als bezield door een levende kracht. Steeds lager zonk het; toen scheen het stil te staan, te zweven in de lucht en het volgende oogenblik spatte het uiteen in een regen van vonken en verdween. En deze vonken vielen op de schouders van twee in het wit gekleede gestalten, schijnbaar in de ruimte zwevend, met strak uitgespreide armen, hun gezichten opgeheven naar den hemel.

TWEDE HOOFDSTUK.

EEN VREEMDE BUURMAN.

☞ Werktuigelijk volgde ik Godfrey de ladder af, en geleid door de schitterende lantaarnlichten, vond ik den terugweg

naar de auto. Ik klom zwiingend op mijn plaats, terwijl Godfrey de motor aanzette. Toen rolden wij langzaam de oprijlaan door en stopten voor de deur van een huis dat ver tusschen de boomen stond. „Wacht hier een oogenblik op mij,” zei Godfrey, en toen ik uitgestapt was, overhandigde hij mijn valies en reed toen met den wagen langs het huis, ongetwijfeld naar de garage. ☞ Hij was spoedig terug, opende de huisdeur, knipte het licht op en wenkte mij binnen te komen. „Ziezo, wij zijn er,” zei hij, „ik zal je je kamer wijzen. En hij ging mij voor naar boven en opende een deur op het portaal. „Deze kamer is het,” voegde hij erbij en hij draaide ook hier het licht op. „De badkamer is aan het eind van het portaal. Als je er behoefte aan hebt, kan je je daar oprisschen, en kom daarna beneden, dan kunnen wij nog een sigaar rooken voor het naar bed gaan”. ☞ Het was een prettige kamer, hoogst eenvoudig gemeubeld. Het nachtelijke briesje deed de gordijnen voor de ramen wuiven en vulde de kamer met den koelen geur der bosschen — hoe verschillend was hij van de lucht van het vuile asfalt! Maar ik was niet in de stemming om hier te vertoeven — ik verlangde naar een verklaring van dat vreemde licht en van die twee in het wit gekleede gestalten. Ik bleef dus lang genoeg om mijn valies te openen, mijn jas te verwisselen voor een huisjasje en het stof van de reis af te borstelen. Toen ging ik snel naar beneden. ☞ Godfrey wachtte mij onder aan de trap en ging mij voor naar de huiskamer. Een blad met koud vleesch, brood, boter, kaas en nog eenige dingen stonden op een aanzettafeltje en hierbij voegde Godfrey twee flesschen stout. „Je zult ongetwijfeld honger hebben na het ritje,” zei hij. „Ik heb zeer zeker eetlust.” En hij opende de flesschen. „Bedien je”. En hij maakte een sandwich voor zich gereed. „Je ziet, ik leef hier heel eenvoudig. Ik heb een paar oude menschen om voor den boel te zorgen, — Mr. en Mrs. Hargis. Juffrouw Hargis is een uitstekende keukenmeid — maar het zou een duivelsche wreedheid zijn geweest om haar tot twaalf uur wakker te houden. Zij zet dus een maaltijd voor mij klaar in de ijskast en gaat rustig naar bed. Ik zal je wat aardbeien voor ontbijt laten geven, zooals je ze nooit in New-York krijgt — en de room — wacht maar tot je ze hebt geproefd! Een sigaar?” „Nee,” zei ik terwijl ik ging zitten en de heele wereld nog zoo kwaad niet vond. „Ik heb mijn pijp”. En ik begon ze te stoppen. ☞ Godfrey nam zijn eigen pijp van den schoorsteen en ging tegenover mij zitten. Een oogenblik later stegen twee rookwolken naar de zoldering op. „En nu,” zei ik, Godfrey aanziende, „vooruit! en vertel mij er alles van”. ☞ Godfrey keek naar een rook-ring en wachtte met antwoorden tot deze uiteen gewaaid was. „Ongeveer tien dagen geleden,” begon hij, „juist tegen middernacht, keek ik toevallig uit het raam van mijn slaapkamer terwijl ik naar bed ging, en zag een vreemdsoortig licht dat schijnbaar neerdaalde op de toppen der boomen. Ik vond er niets opmerkelijks in; maar twee avonden later, op precies denzelfden tijd, zag ik het weer. Ik keek er den volgenden avond weer naar uit en nogmaals zag ik het — slechts een oogenblik, zie je, terwijl het zich hoog in de lucht vormde en neerdaalde. Den volgenden avond was ik in een boom geklommen en zag er meer van; maar niet vóór gisteren avond vond ik de plek vanwaar het heele schouwspel gezien kon worden. De boomen hier in het rond staan vrij dicht op elkaar en ik betwijfel of er een tweede plaats is, vanwaar deze gestalten zichtbaar zullen zijn. ☞ „Er waren dus twee gestalten!” zei ik, want ik was begonnen te gelooven dat mijn oogen mij hadden bedrogen. „Zeer zeker waren zij er”. „Zwevend in de ruimte?” „O neen; staande op een zeer stevig dak.” „Maar wat beteekent dat alles?” vroeg ik. „Waarom zou dat licht iederen avond neerdalen? Wat is het voor een licht?” „Om daarachter te komen, heb ik jou mee hierheen genomen. Je hebt vier heele dagen voor je — en ik zal van middernacht af tot je beschikking zijn — als je mij noodig mocht hebben”. „Maar je moet toch eenig idee daaromtrent hebben,” hield ik vol. „Je weet tenminste op wiens dak deze gestalten staan”. „Ja, dat weet ik. Dat dak behoort een man, Worthington Vaghan genaamd. Heb je ooit van hem gehoord?” ☞ Ik schudde mijn hoofd. „Dat had ik ook niet,” zei Godfrey, „voor ik dit huis had gehoord. Zelfs nu weet ik niet heel veel. Hij is de laatste van een oude familie, die hun geld verdiend hebben in onroerende goederen en die naar men gelooft het grootste deel ervan bewaard hebben. Hij is een weduwnaar met één dochter.”

(Wordt vervolgd).

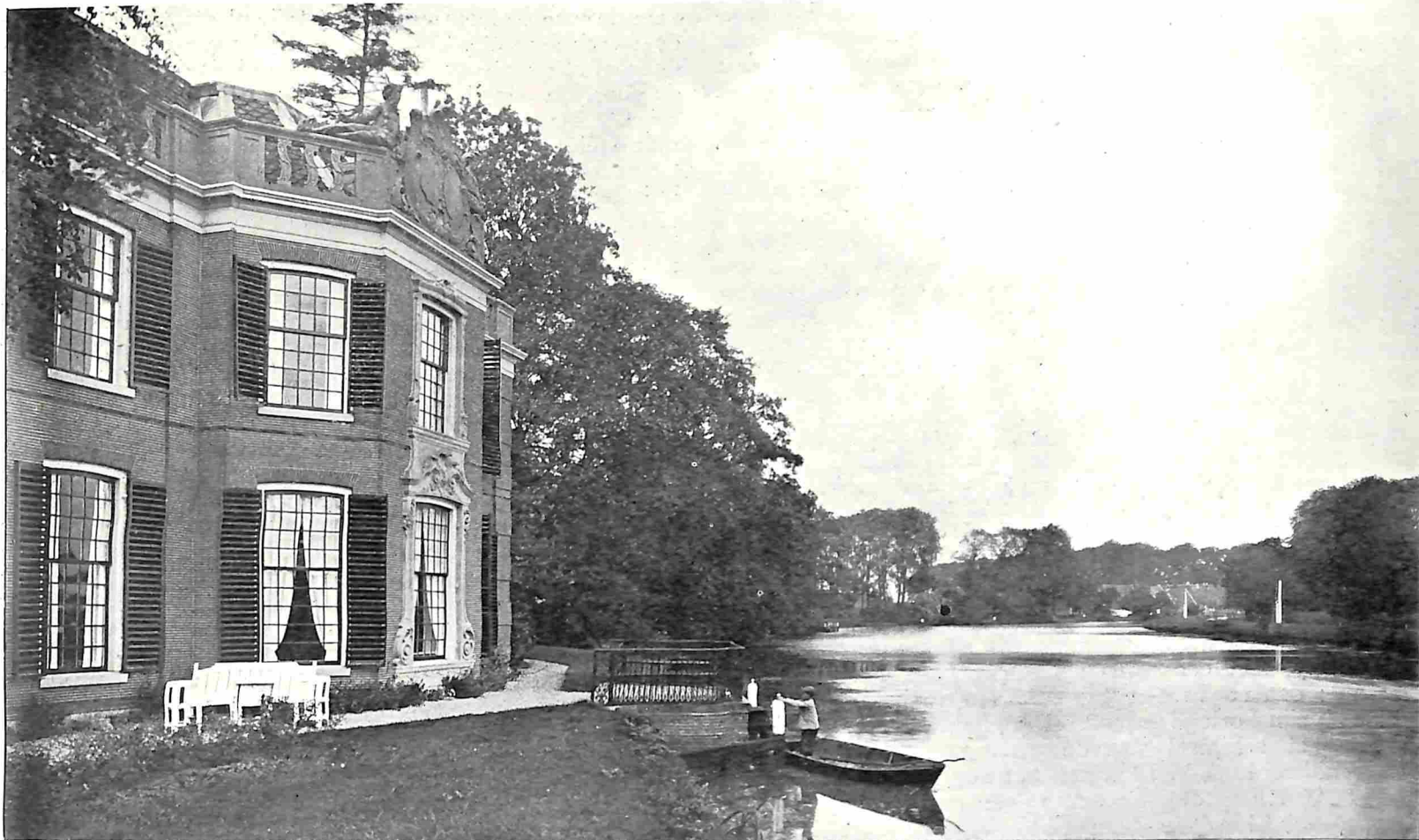

Foto C. Steenbergh.

VECHTGEZICHT BIJ HUIZE RUPELMONDE.

LANGS DEN VECHTSTROOM BIJ NIEUWERSLUIS.

ALS men van Amsterdam naar Nieuwersluis gaat en daar langs de fortgracht wandelend, linksaf den straatweg kiest, komt men al spoedig voor één van die oude landhuizen stil te staan welke, hoewel van binnen en van buiten gemoderniseerd, toch nog statig en rustig gelegen zijn aan den Vechtstroom waar thans des zomers de vlugge werries met wapperende vaantjes voorbijrijden, maar waar eens de bolzeilende schepen voeren naar het schatrijk Amsterdam. Dat Huis, rechts van den straatweg, is genaamd *Nieuwerhoek*. Langs het malschgroene grastapijt waarin hier en daar de decoratieve hortensia te bloeien staat, gaande langs het sierlijk-ombuigende grintpad, betreedt men de woning van den tegenwoordigen eigenaar, den heer J. H. C. van Reenen van Lexmond, die de deuren van zijn huis open zette voor de bezichtiging van vermeldenswaardige bijzonderheden. En, hoewel niet met vleizucht besmet, herhalen wij de woorden van Claas Bruin in zijn „Zegepralende Vechtstroom”.

„Wat Hofpraal rijst hier voor onze oogen?
’t Is *Nieuwerhoek* welks braave Heer

Foto C. Steenbergh.

HUIZE RUPELMONDE.

De deugd gevoegd heeft bij 't vermoogen,
Dus blinkt zijn onverwelkbare eer!”

☞ *Nieuwerhoek*, hoewel veranderd door den geest van den tijd, vertoont nog karakteristieke bijzonderheden. In de eerste plaats is in het plafond van één der groote kamers opmerkelijk pleisterwerk, dat een zinnebeeldige voorstelling geeft van een bijbelsch tafereel. Hier zijn de bazuinende engeltjes niet modder-vet of wanstaltig, hier is de leeuwepop als stuc-werk niet een parodie op den Koning der woestijn, maar van een verheven natuurlijkheid in de uitbeelding, die den aandachtigen toeschouwer onmiddellijk treft. Jammer, dat één van de latere bewoners een brutale opening er doorheen heeft laten boren voor het aanbrengen van een kroonstang. Ook zijn de wandschilderingen op linnen zachtkleurig getint en nog niet lang geleden te voorschijn gekomen achter het behangsel van den lateren tijd. Bij het afkrabben kwam het oude schilderwerk voor den dag. ☞ *Nieuwerhoek* moge nieuwer zijn geworden in aankleding en stoffeering, het oude komt hier en daar sterk naar voren, vooral zoodra men op een der bovenverdiepingen een melkblanke deur ter dikte van c.a. tien centimeter opendoet, waarachter een moderne, maar laaggezolderde badkamer gelegen is. En wat zijn de dikke, eikenhouten balken kwistig in den nok van het huis aangebracht! Op kleinen afstand van elkander schragen zij het dak en vertoonen vlekken van kalkrestanten hier en daar. ☞ De grauwe urnen welke men links en rechts van den huis-ingang op onze afbeelding ziet, zijn rondom met figuren versierd en geven een voorstelling van het tijdelijke leven, van wieg tot graf. De marmere gang of hall geeft vooral boven de deuren kunstzinnig en zinrijk stuc-werk te zien, waar alleen met de witkwast wat buitensporig langs is gestreken. Het Huis *Nieuwerhoek* werd tot 1683 bewoond door Baron van Lijnden, van 1683—1700 door A. Hoek, van 1710—1736 door J. M. Tarelindé; ook worden als latere bewoners o.a. vermeld Lucas Bols, M. J. Calkoen, Jhr. Mr. J. B. Strick van Linschoten, terwijl van 1848—1874, de namen van J. W. van Reenen en J. H. C. van Reenen voorkomen op de lijst af woont er de huidige eigenaar, en op ongekunstelde wijze werden wij in den ver zich strekkenden tuin begeleid door Mevr. van Reenen, die ons de kleurigste en fleurigste plekken wees,

en daar, waar een levend stroompje tusschen het groen van den moestuin vervloeit, werden wij herinnerd aan den 18en eeuwischen dichter, die zong:

„Hier kan de afgesloofde geest,
Bij 't zingen van de nachtegale
In de open lucht, die 't hert geneest
Gerust en vroolijk adem haalen”.

☞ En inderdaad, Claas Bruin fantazeerde niet toen hij rijmde:

Ik zie de spartelvischen springen,
En dansen op uw kristalijn,
Wie kan zijn vreugde nog bedwingen,
Daar zelfs de visschen vroolijk zijn!

☞ Want al was het geen karpervijver zooals oudtijds bij het landhuis hoorde, toch was er trilling in het water door een springgraag baarsje of vorentje. De bosschages van hoog en donker geboomte, die aan gene zijde van den straatweg gelegen zijn, verhoogden de natuurlijke schoonheid van het geheel. ☞ Daar is, wat verder gelegen, als men het bij roeiers en fietsers welbekende café „De Kampioen” passeert, — dus in de richting van Breukelen, — het meer vermaarde „Rupelmonde”, eens de Lustplaats van den heer Jean de Wolf, met „haar schoone Barceau, gevende een seer aangenaam Vechtgesicht, thans het buitenverblijf van de familie van Notten. Aan dit huis bespeurt men onmiddellijk, dat de hoofd-ingang dezer landhuizen ten vroegere tijden aan de Vechtzijde was gelegen toen de tegenwoordige straat nog een kleiweg was. Men ziet het duidelijk op de afbeelding, dat de achterzijde van thans vroeger de vóórkant was van het Huis. Rupelmonde wordt door een buitengewonen, uitgestreken tuin omgeven, er zijn steenen muren, die de paden en vakken afbakenen, verdeelen, er zijn hier perken keurig gefatsoeneerd en met Engelsch gras omlijst, er zijn kassen met druiven en aardbeien, ook rotst en steent in gindschen hoek een z.g. „rotstuintje” met bloemetjes bezet, en toch heeft men één der schoonste gezichten van-uit het Huis-zelf als men den Vechtstroom ziet blinken en buigen door de akkers en landouwen van dit onvolprezen oord.

O Rupelmonde! O Vecht-kleinood!
Hier wensch mijn geest te speleinen,
Gij zijt, hoe klein, in luister groot,
Door de overdekte wandelreien van keurig groen.

☞ Rupelmonde was destijds, in verhouding tot de grootte der andere landhuizen, klein. Als men die aardige, kleurige plaatjes van vroeger bekijkt, lijkt het meer op een kaaspakhuis van rooden baksteen dan op een lustverblijf. Alleen de fraai geschoren koepel van groen, die zich ver uitstrekt aan de linkerzijde van het huis, geeft een indruk van de preciese en pretentieuze voornaamheid van die dagen. Thans is de geest anders en het moet u niet verwonderen, dat de XXe Eeuwische vrouw, die u zoo-even in het salon heeft ontvangen, later in den tuin de aardkluiten omspit met de spade en dit doet zonder een zweem van aanstellerij. We moeten er beiden om lachen als ik mijn Gastvrouw, in die gebogen houding naar de aarde, niet dadelijk herken. ☞ *Rupelmonde* of eertijds *Rijpermonde*, had een toren, welke in 1860 verwijderd werd. Ook in dit huis is men niet zuinig geweest met het aanbrengen van eikenhouten balken en merkwaardig is wel de combinatie van het oude met het nieuwe, dat op den zolder een ontijzeringstoestel aanwezig is om het vele meters diepe water uit den grond door middel van een elektrische pomp in den kelder omhoog te zuigen en te zuiveren. Een heel oude, ronde klok te-midden van kalkwit pleisterwerk valt in het voorbijgaan bijzonder op. ☞ Doch één van de schoonste en meest in stijl gebleven behuizingen langs de Vecht is *Over-Holland*, ook al „aan dezelve syde, de Plaats van den heer Theodor Huygens, Schepen der steden Amsteldam en Heere van Honskoop”. De tegenwoordige eigenaar en bewoner is de heer Doude van Troostwijk. Vonden wij het al merkwaardig ochter deze „oude muren,” in

Foto C. Steenbergh.

GANG IN HUIZE NIEUWERHOEK AAN DE VECHT.

deze marmeren gang, bij onze binnenkomst, aan de wanden schilderijen te zien, van Jacob Maris, Mauve, Poggenbeek e.a., des te meer werd ons oog getrokken naar de plaats waar een ets van Rembrandt hing en een Rubensche naaktfiguur boven een deuropening in oude maar zuivere schoonheid glansde. En toen wij langs de koel- en wit-marmeren beelden op consoles in de gang een kamer binnen-traden waar het in tweeën gedeelde spiegelglas, boven den antieke schoorsteen, in sierlijke omlijsting van beeldhouwwerk dof scheen, waren wij nog niet zoo getroffen door den geest van het verleden als toen de deur der z.g. „zaal” open ging. Een kamer van majestueus-hoogen en — wijden bouwstijl. Aan de wanden geschilderde tafereelen, landelijke en herderlijke, menschelijke en dierlijke. Zie, hoe ginds de valk in hemelvlucht op den ontredderden reiger aanvalt! En is dat niet de wind-vlugge Diana die den meer forschen Apollo op zij streeft? Of gevoelt gij meer voor de bom-groote perziken, die daarginds donzen op een bronzen schaal? Zelfs de violoncel prijkt er op het doek en als uw oog zich daarvan afwendt, vindt ge in de kamer aan gindsche zijde, een echte, ouderwetsche arreslede, rood met goud, versierd met paneelschilderingen. Ge ziet er een tochtscherm waarop geduldige vingers, geleid door een geest vol fantasie, figuren hebben geborduurd. Ge bewondert de blauwe vazen van Sèvres-porcelein en een tafeltje met vierkante stukjes, veelsoortig marmer ingelegd. Onwillekeurig loopt men langzaam en voorzichtig, tot de gastheer u voorstelt bosch en boomen te gaan zien aan de andere zijde van het Huis. ☞ Hier is

Foto C. Steenbergh.

HUIZE NIEUWERHOEK AAN DE VECHT.

alles nog ongerept. Geen keurig aangelegde perken en paden, hier kraken de takken onder uwen voet, hier dreigen de molsgaten en ginds ziet ge een stuk verbrokkelde, steenen muur, ruw en verweerd met een schietgat van een musket. Een grijs oud poortje is er dicht bij. Alles in de dichte schemering van het donkere boomenloof. Verder gaan we, maar nu voorzichtig, want het gras ligt aan den kant golvend neêrgemaaid. „Ziet u ginds dat roode vlekje daar onder het gras?” Het is een fazant, die hier verscholen broedt. Hup, wat snelt daar dwars over den weg? Het is een konijntje, dat schichtig vlucht. Hoe zoet-rokig geurt de Meidoorn, en met toestemming van mijn begeleider zet ik het mes in de takken en snijd er de zwerige lenteweelde af. We zijn tot dicht bij de woning van den jachttopziener genaderd en ginds ligt het vee te dommelen in de wei. De wind jaagt wolken voor zich uit. Van mijn meidoorn sneeuwen de bloemblaadjes weg. „Die zijn ook van den Zuidkant,” — merkt mijn gastheer op, — „die aan de Noordzijde blijven langer. Moet u ze straks daar maar van afsnijden”. Zoo doen we. „Ik moet nog naar een heel merkwaardige Canadeesche populier op 't buitenverblijf van Mr. E. van Beusekom,” zeg ik. „Ja, die is op Vijverhof, hier dicht bij”. We praten nog wat over de mogelijkheid van openstelling voor het publiek van deze boomenrijke domeinen. Maar we zijn al aan het hek genaderd en de eigenaar wijst met zijn stok, eenigszins geergerd, een collectie leêge eierdoppen aan. ☼ Niet ver van *Over-Holland* ligt *Vijverhof*, volgens oude bescheiden, „weleer de Buitenplaats van Me-juffr. Agnes Blok, huysvrouw van den Heer Sybrand de Flines, wegens het aanqueeken van seldsaame bloemen en uitheemsche planten, met recht geheeten *Flora Batava*, den 20 van April A. 1704 overleden”. Na het vertimmeren en vergrooten kwam dit landhuis in het bezit van den heer Benjamin Teixeira. ☼ De Canadeesche populier vertoont inderdaad een reusachtigen stam-omvang. Vijf of zes man met wijdgesperde armen, in cirkelkring, kunnen nauwelijks den stam omvatten. De ingang naar de holte, die zooals de afbeelding op blz. 283 weergeeft, tot aan het hoofd van een flinken knaap reikt, kan, eenigszins gebukt gaande, worden betreden en dan bevindt men zich in een donkere ruimte... een prachtige schuilplaats voor de kinderen! Wij zagen den jonheer van Beusekom zich kwiek en lenig in dit romantische-donkere hol bewegen. ☼ Hoewel al deze buitenverblijven met de grootsche boomgroepen bezienwaardig zijn, — wij denken hierbij aan De Sterreschans, dat vroeger (1672) een vesting was, — zoo is het één karakteristieker dan het ander. Doch alle geven iets van den geest weer van de glorievolle 17e eeuw. Er is in de sfeer rond-om de huizen, in het ruischen van de donkere boomen, in het water, in de lucht, in de kamers, met de jacht-geweren aan den wand en den opgezetten arend, iets dat doet terugdenken aan den tijd van de hollandsche natuurkracht, toen Hoogmogenden der Staten in deze veldpaleizen zich verpoosden. En het was of de hooge en breede beuk op een der landgoederen, die dun van bladeren en als kaal-geplukt aan de takken, stil te rillen en te sterven stond, triestig treurde over de voorbij gerootheid van weleer. Om het nuchter en realistisch te zeggen, de inundering van het Vechtwater in de laatste oorlogsjaren heeft de wortels aangetast en is de oorzaak van zijn dood. ☼ In vele landhuizen treffen we oude en fijne gravures van het een of andere kasteel in de buurt aan, en dikwijls ziet men de

Foto C. Steenbergh.

HUIZE OVER-HOLLAND AAN DE VECHT.

stroomende Vecht, meestal met een hengelaar in kuitbroek, aan den kant, wiens hand een dikke „angelroede” omklemt, of visschers die met schakelnetten het schubbig watervolk naar binnens trekken. ☼ Verfijning, snobistische kunstzinnigheid, valt aan den Vechtstroom van u af. „We leven buiten begeleidster maal,” klonk het spontaan uit den mond van mijn begeleidster en de stedeling dacht even aan de woorden van Tolstoi, dat men in een stad honderd jaar kan worden, zonder te bespeuren reeds lang gestorven te zijn. ☼ De jeugd, die de steden bevolkt en nog niet verbasterd is door bioscoop-vermaak en schouwburgen van laag allood, trekt er dan ook des Zondags vaak op uit om in het Hollandsche land van Rupelmonde neder te strijken bij de kleine, vriendelijk-blauwe eereprijsjes langs den Vechtstroom waarop de oude, maar frissche rijmer Jan de Regt dichtte:

„O Vechtstroom met uw blanke zwanen,
Uw vogels, visschen en geboomt,
Uw hofsteên en uw schoone lanen
Alom met welig gras bezoomd!
Als ik de lustige landouwen
Door uw kristal vaneen gedeeld,
En al uw trotsche veldgebouwen
Bezie, hoe wordt mijn oog gestreeld!” F. H.

Ontvangen boeken.

☼ Wij ontvangen „Na veertig jaren”. Een en ander uit de geschiedenis van het leven in de Martha-stichting te Alphen aan den Rijn, door A. W. Voors, predikant-directeur der Martha-stichting. (Overdruk uit den Martha-kalender voor 1923). ☼ J. B. Wolters Uitgevers-Maatschappij zond ons: „Veevoeding”, een beknopt leerboek door H. G. A. Leignes Bakhoven i.i., rijksveeteeltconsulent te Leeuwarden en den 8sten herzienendruk van „Kenniss van den grond” door J.

Kok (No. IV van Handleiding bij het onderwijs aan land- en tuinbouwwinterkussen. ☼ Van de Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer ontvingen wij den 2^{en} druk van „Watertochtjes in Nederland”, door C. H. M. Philippoona.

HET OUDE LANDHUIS.

Voor Agnes Maas-v. d. Moer.

Rechts van den straatweg achter oude iepen.
Die ruischend zwierden op den sterken wind
En 't pad verdonkerden waarlangs wij liepen
Stond daar het Huis gepleisterd-wit van tint.

De Vechtstroom vloede en de vogels riepen,
In snellen wiekslag door de lucht gezwind,
Dat of al eeuwen in het grijs verlieden,
Men hier den geest van het Verleden vindt.

Want in het witte Huis pronkte de arend
Met wijde vleugels op antieke kast.
En in den tuin stonden wij, opwaarts starend,
Te turen naar een beeld van blank albast:
Het was Prometheus, die, ten hemel varende,
Door Zeus gestraft werd en geklonken vast.

FRANS HULLEMAN.

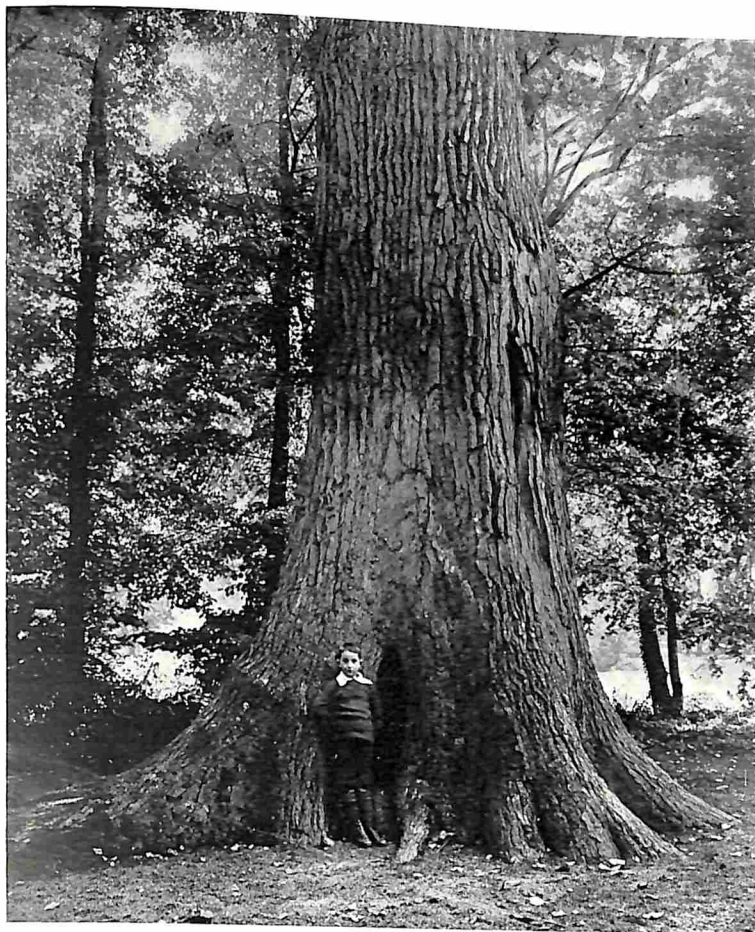

Foto C. Steenbergh.

BENEDENDEEL VAN DE STAM VAN EEN AMERIKAANSCHEN POPULIER IN HET PARK VAN VIJVERHOF.

FRANS JOSEFSLAND.

(Slot).

DE beer bromde slechts af en toe — maar dat was ook meer dan voldoende, het klonk volstrekt niet aangenaam in de kleine, afgesloten ruimte, de honden waren gaan liggen, zij jankten slechts van tijd tot tijd — maar wij hielden toch allen den beer in het oog zoo goed wij dat in het blauw achtige licht konden — en de honden vlogen op en ik kromp ineen bij de minste beweging van het dier — en dan begon het gehuil opnieuw. De beer was trouwens ook niet rustig — hij staaarde ons onafgebroken aan, en als wij zeer luid schreeuwden en het gejack der honden al te erg werd, dan kwam er iets, dat op vrees geleek, in de oogen van den beer, — hij was zeker ook bang, ik geloof eigenlijk, dat we elkaar in dat opzicht niets te verwijten hadden. ☼ Maar wat gebeurt er nu, wat doet de beer, waarom zit hij nu zoo met zijn snuit in de lucht te snuiven, waarom beweegt zijn zwarte neus, en waarom spert hij zijn neusgaten open — zijn dat misschien de voorbereidingen tot —? ☼ Nu legt hij zijn ooren tegen zijn kop, en nu gaat hij warempel heelemaal op zijn achterpooten staan, strekt zijn zware voorpooten omhoog en probeert zich met zijn klauwen in een kleine oneffenheid van het ijs vast te grijpen — hij glijdt af, hij heeft er geen houvast aan — hij schuift wat verder, steeds op zijn achterpooten en met de voorpooten omhoog, en probeert houvast te krijgen aan het ijs. ☼ „O, je wilt naar boven zien te komen,” dacht ik, en ik hoopte van ganscher harte, dat het hem zou gelukken, maar neen, het gelukte niet, hij kon zich even boven den grond opheffen, toen plofte hij weer neer, en probeerde het op een ander punt. ☼ De beer was ons schijnbaar vergeten. Hij probeerde en probeerde weer, de heele ijsput door, langzaam, zonder haast, rustig en bedachtzaam probeerde hij omhoog te klimmen: Slechts éénmaal bleef hij staan, namelijk toen hij op de plaats kwam, waar wij gestaan hadden, daar lagen de overblijfselen van onze slee, en dat moest onderzocht worden. Met zijn eenen poot woelde hij rond in den hoop, beet er in en besnuffelde alles — het rook naar ons — maar wij waren weg, wij waren gevluucht, wij stonden aan den anderen kant van de put en letten goed op, telkens als de beer een stap deed, schoven wij ook verder — ik wilde hem voor geen geld in den weg komen en hem er aan herinneren, dat ik bestond. ☼ „O,

was het dat, de beer snuffelde rond en had de lucht van ons gekregen!” — mijn honden begonnen nu ook de ooren te spitsen, zij begonnen overmoedig te worden en lieten van tijd tot tijd een boos gekef hooren, terwijl ze kleine uitvallen in de richting van den beer ondernamen, maar de situatie was ook aanmerkelijk te onzen gunste veranderd, — ik hoorde stemmen, mijn makkers hadden ontdekt, dat ik verdwenen was, en kwamen op ons af om te zien wat ik in den zin gekregen had. ☼ „Hei, jongens, help, hij verslindt me” — schreeuwde ik omhoog, maar zoo erg was het toch nog niet, de beer had wel aan wat anders te denken dan aan mij te verslinden, het arme dier verging van angst en zou geen kat iets misdaan hebben, maar het kon toch nooit kwaad mijn makkers aan te vuren. En bovendien, er kon op het laatste oogenblik nog iets gebeuren, want de beer was dol van angst, en begon de put rond te loopen, tegen het ijs aanschurend, steeds in de rondte, — en wij moesten hem ons van het lijf zien te houden — zoodat we als in een circus achter elkaar aan liepen, — steeds op denzelfden afstand. Maar de hulp was nabij, er weerklonken duidelijk voetstappen, en zij riepen daarginds in de hoogte, dat het een lust was om te hooren. Nu waren ze er — een hoofd vertoonde zich boven den rand van de put: — „Mijn god, menschen, hij speelt krijgertje met den beer”. ☼ Er kwamen vele hoofden over den rand uitsteken en vele geweerloopen er bij — dat gaf moed, ik voelde me sterk, maar toch — een onvoorzichtig schot, dat is wel meer voorgekomen. „Hoor jongens, schiet in godsnaam niet op mij!” ☼ De beer zag in, dat het er kwaad voor hem uitzag, hij stond stil en tuurde naar de vele hoofden boven den rand van de put, en daar hij ons onze bewegingen voorschreef, stonden ook wij stil. Ik vouwde in mijn spanning mijn handen; als ze hem nu maar dadelijk doodden — als ze hem alleen verwonden, zou dat voor mij de wisse dood zijn. Het ging er om, ik hoorde het scherpe overslaan van vele geweerhanen — zoo beer, bid nu je Onze-Vader maar — maar schoten, een heele canonade, onderbraken mij in mijn overpeinzingen — de beer zakte in elkaar,

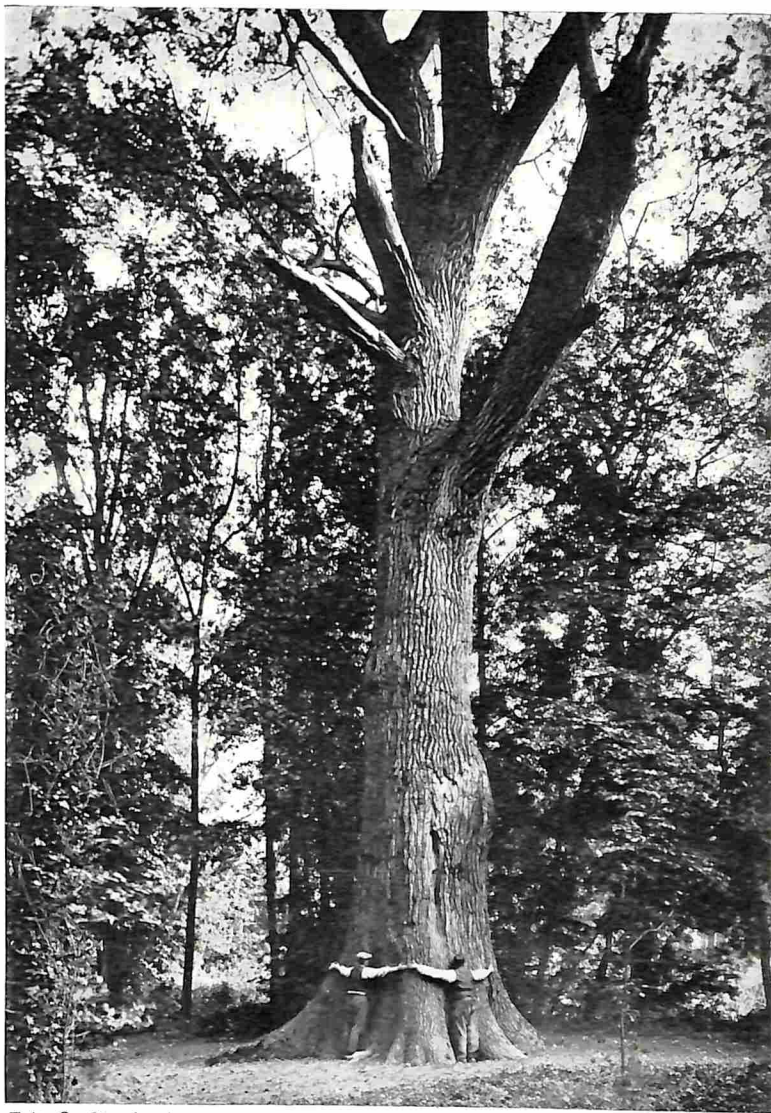

Foto C. Steenbergh.

DE STAM VAN DEN AMERIKAANSCHEN POPULIER IN HET PARK VAN VIJVERHOF.

zonder een geluid te geven, als een reusachtige hoop, onschadelijk gemaakt, dood, maar ik danste rond en zong luid van vreugde, „beer, beer, wij menschen zijn toch de dieren de baas, beer, beer, met jou is het gedaan.” ☞ Toen trokken wij de honden omhoog, en daarna den beer — hij was zeer zwaar — en ten slotte kwam de beurt aan mij — ik werd door vele handen geholpen en ging zitten en knipte met de oogen tegen het zonlicht, terwijl mijn makkers zijgend om mij heen stonden. Toen wilde ik hun de geschiedenis van den beer vertellen, maar zij waren in het geheel niet vriendelijk gestemd, zij waren zelfs woedend, zij waren een heel eind van den goeden weg afgekomen, zij hadden honger, zij hadden geen woorden van troost of van lof, ze hadden heelemaal niet veel woorden, — ja, ik zal het maar zeggen, al wat zij tot mij zeiden, tot mij, die me toch de held van het oogenblik voelde — het was niet vleierend, het wekte mij niet op tot vertellen. — „Idioot”, zeiden ze. Niets anders. — Niets dan: idioot.

Uit het Deensch van EJNAR MIKKELSEN.

Uit Amsterdam's Verleden.

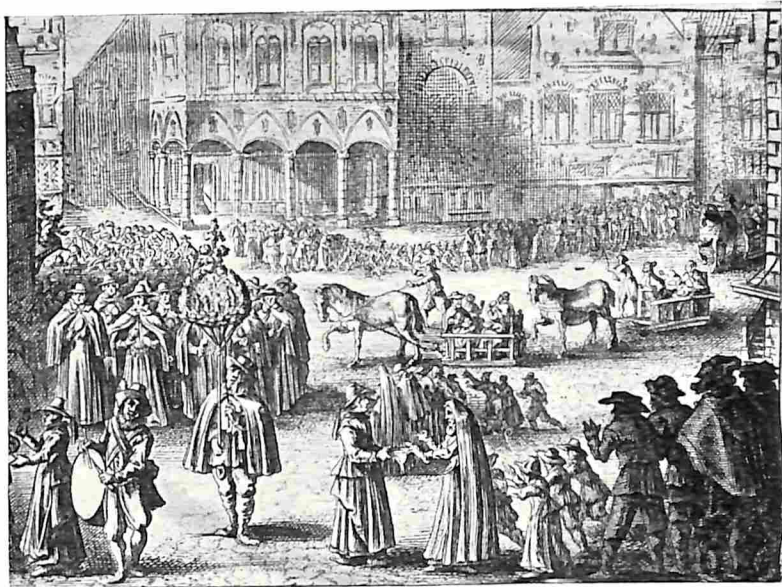
SLEPERS EN SLEDEN.

DE verkeersreglementen onzer stad bevatten nog waardevolle gegevens omtrent het verkeer te Amsterdam in vroeger eeuwen, en ook zal men bij herhaling daarin tegenkomen velerlei, wat thans als geheel verouderd mag beschouwd worden. ☞ Tot dit verleden behooren ook de vele vracht- en toesledjes, welke men eenmaal Amsterdam's straten kruisen zag. Zij sluiten inderdaad in het verkeersleven der hoofdstad eene periode af, wat men van andere herinneringen op verkeersgebied niet kan getuigen, daar zij meestal een voortzetting zijn van 't geen eens was. ☞ Zoo gaven die sleedjes de stad het meest langzame verkeerstempo aan, wat binnen hare muren gekend is, en staat daartegenover, dat goederen- en handkarren nog wel eenigszins dat tempo handhaven, zoo was het gebruik van die sleedjes toch op den duur veel te omslachtig en te onpractisch, zoodat

aan hun bestaan, hoewel nog niet zoo lang geleden, een einde gekomen is. Tegenover de sleedjes-periode, welke toch minstens vier eeuwen en veel langer geduurd heeft, staat die van den motor met zijn snellere kracht nog bijna frisch en nieuw. ☞ Het onpractische van de sleedjes was, dat zij niet van een bok af konden bestuurd worden, maar dat de voerman er steeds naast moest gaan, en met de rechterhand richting geven moest aan zijn voertuig, waarvoor, geheel los, aan riemen als trekkracht, een paard was gespannen. Maar bovendien had hij nog te zorgen, dat de weg voor de slede altijd toebereid was. 's Winters, bij zwaren sneeuwval of gladde straten, ging dat van zelf, maar meestal waren de condities minder gunstig en moest het voertuig over hobbelige keien en oneffen straten worden voortgetrokken. In dat geval stond hem slechts, als bij de vrachtsleden, een watervaatje ter beschikking, voorzien van 24 gaatjes, waarmede hij den af te leggen weg nu en dan had te besproeien, om tusschen beiden als het tonnetje leeg werd, dit weer met het meestal nog al dicht bij de hand zijnde water onzer grachten aan te vullen. In het andere geval, waar het de toeslede betrof, gebruikte hij den smeerlap, een vette doek, welke, telkenmale onder het rijden, onder de sleeroeden doorgeschoven werd om daarmede de gladheid dier roeden te verzekeren. ☞ Te verwonderen is het derhalve niet, dat er aan dit onpraktisch gedoe een einde gekomen is, zoodra die sleden in Amsterdam goed misbaar bleken. Men hoort thans echter nog met ophef oude Amsterdammers spreken over de fabelachtige

gewiektheid van sommige slepers, den „schwung” waarmede zij, aan een touw, uit de grachten het tonnetje ophaalden zonder dat het voertuig behoefde te stoppen, en het gemak en de vlugheid, waarmede ze zich van den smeerlap bedienden. ☞ Veel dreigt in het vergeetboek te raken, of is dat alreede. Zoo b.v. het feit, dat de sleper, onder het rijden, altijd aan de rechterzijde van zijn slede liep, daar hij, met de linkerhand teugels en zweep vasthoudende, de rechterhand vrij moest hebben — zooals de verkeersverordening dat ook wenschte — om de slede te richten en tegen slingeren te behoeden, alsmede om op de maklijkste wijze aldus den oude ordonnantien wijzen bedienen. ☞ De vrachtsleden, de oude ordonnantien wijzen dit tevens uit, waren er al in de 16e eeuw, want reeds toen maakte men onderscheid tusschen „sle-paerden” en „wage-paerden”, en tusschen „sle-luyden” en „wage-luyden”. Misschien had men toen ook al sleden om nu en dan personen te vervoeren, hoewel in die eeuw van het rijden in hun stad de bewoners zelden gebruik maakten. Het is overbekend, dat de stad voornamelijk aangelegd was om het goederenverkeer te bewerken over het water, waarvan de aanwezigheid van vele pakhuizen en bedrijven langs het water ermaals getuigden, en dat de straten en grachtwallen daarentegen hoogst smal waren. Het rijden daarlangs ging dan ook uit noodzakelijkheid, wyl de handel dit vorderde, en niet uit luxe, weinig plaatsruimte als daarvoor bovendien nog overschoot vanwege uitstallingen van goederen voor de deuren, de hooge stoepen, luifels enz. ☞ Werden er reeds

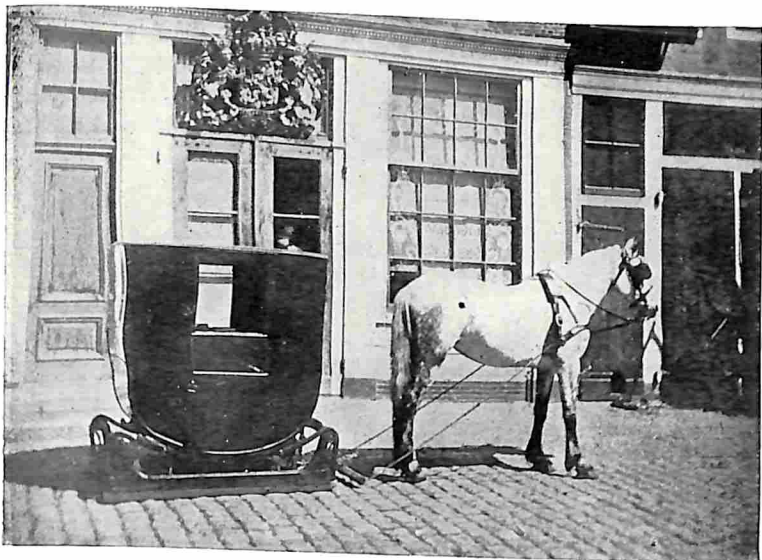
personen vervoerd met sleden, dan moeten zij gezeten hebben op „open” sleden, met een hekwerk omgeven, en van een paar zitbankjes er boven voorzien, gelijk ons te aanschouwen wordt gegeven op een schilderij in het Rijks-Museum, toegeschreven aan A. v. Nieulandt, voorstellende den omgang der leprozen op den Dam in den jare 1604. Het is wel mogelijk, dat de sleden op die voorstelling gewone vrachtsleden zijn, tijdelijk van een paar zitplaatsen voorzien, daar de vrachtsleden uit die dagen reeds van hekwerk waren voorzien, om het afglijden van balen, tonnen, vaatjes enz. onderweg te voorkomen. Doch van eigenlijke „toesleden”, welke dus overdekt waren, is eerst sprake na 1664, toen een geniaal Fransch sleper

LEPROZEN-INGANG MET SLEDEN OP KOPPERTJES-MAANDAG OP DEN DAM.

Uit Commelin.

te Amsterdam op de gedachte kwam, een koetswerk van zijn wielen te berooven en in riemen te plaatsen op het onderstel van eene slede. 't Is mogelijk, dat hem daarbij het beginsel van den draagstoel voor oogen gestaan heeft, welke in Amsterdam echter nimmer populair geworden is en slechts in de 18e eeuw door enkele rijke inwoners werd gebruikt. Aan vlug rijden zelf heeft hij zeker niet gedacht, daar het voertuig in principe van dien aard was, dat hij hiermede als het ware de vordering op verkeersgebied, bij het in zwang komen der eerste karossen en kalessen in den aanvang der 17e eeuw, een weinig stop zette. Mogelijk echter, dat de herhaalde klachten en verboden om in de stad met karossen rond te rijden, terwijl de smalle straten en grachtwallen hiertoe zoo weinig geschikt waren, dit voertuig levensvatbaarheid gegeven hebben. Want Amsterdam bleef altijd de stad, waar men met de noodige ruimte te kampen had, waarvoor zelfs onze 20ste eeuw, met al hare veranderingen op verkeersgebied, ons nog de oplossing niet heeft geschonken, en waartoe het dempen van een aantal grachten al evenmin heeft kunnen bijdragen. ☞ Velen willen ons doen gelooven, dat de afkeer van die breede zware karossen in elk geval het „leitmotif” tot de daad van dezen Franschen sleper is geweest, waarmede hij de klok van het verkeer wel een weinig achteruit, in plaats van vooruit zette, doch ons er wel mee leverde een „Amsterdamsch” vervoermiddel „par excellence”, dat bijna twee eeuwen lang de trots der bewoners der grachtenstad is geweest en gebleven. ☞ Niettemin is, in

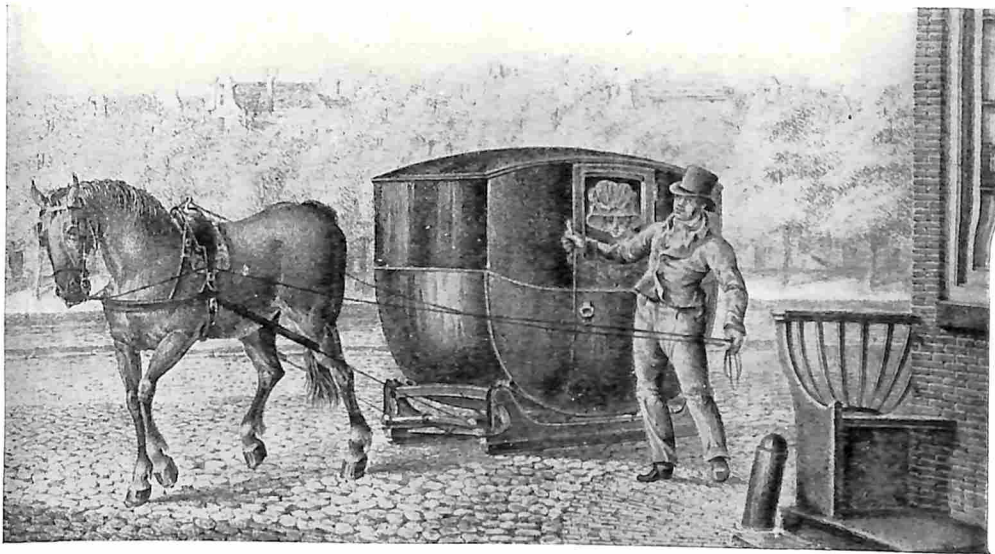

TOESLEDE OP HET THORBECKEPLEIN, NOG DOOR DE FOTOGRAFISCHE LENS VEREEUWIGD.

de 17e eeuw, het rijden met deze toesleden toch nog verboden geworden. Eerst mocht er, in stede van twee, slechts één paard voor gespannen worden. Toen volgde echter het verbod om met luxueus gebouwde en ingerichte toesleedjes door de stad te rijden, om gelijke reden, als ook het rijden met karossen al verboden was door het stedelijk bestuur, als strijdig met de zeden van Hollandschen eenvoud en bescheidenheid. En ten bewijze, hoe zeer het nageslacht van de oude, stoere Amsterdamsche kooplieden uit de 16e en begin 17e eeuw, het fundament en de tradities hunner vaders waren beginnen te verlaten, kan men in oude beschrijvingen lezen, dat deze sleden van buiten purper geverfd waren en rijk verguld van binnen met fraaie stoffen, versierd met velerlei beeldwerk enz. Op een schilderij van den Dam van Abraham Stork (1635—1704) in ons Rijks-Museum, bezitten wij nog de afbeelding van zulk een fraai toesleedje, waarop het paard zelfs voorzien is van een dekkleed van prachtig roode stof. Inmiddels bezaten echter de eenvoudiger burgers der stad in de toesleden een voertuig, dat niet duur in huur was, en al bij menige gelegenheid, bij een gang naar kerk of schouwburg, hun goede diensten bewezen heeft. Men had ook bruids-, doop-, rouwsleden, enz, welke men huren kon tegen bepaald tarief bij de vele slepers in de stad. Een sleper in de Reguliersbreestraat maakte er zelfs reclame voor op zijn uithangbord, den bruidegom uitnodigende zijn bruidje met zulk een slede naar het altaar te voeren! Bekijken wij de oude verkeersreglementen betreffende het rijden door onze stad nader, dan valt in het oog, dat deze gebaseerd zijn op de handhaving der openbare orde, en het voorkomen van mogelijke verkeersrampen, en bevreedt het ons lichtelijk, hoe het mogelijk was, dat b.v. in het begin der 18e eeuw twee kinderen het slachtoffer konden worden van een aanrijding in de stad. Maar men vergete niet, hoe druk het toen reeds in de stad was met hare bevolking van ongeveer 300.000 zielen en van veel kleineren omtrek dan heden. Betreffende de beteekenis van het slepers-wezen in die dagen van weleer zeggen ons iets de oude schilderijen en afbeeldingen van het Waaggebouw op den Dam in de 17e eeuw, waar de slepers met hun paarden en sleden zich den ganschen dag vereenigden, om goederen te laten wegen, en waar men voor de paarden nog extra gelegenheid tot stalling had, en pompen, om den dorst dezer dieren te lesschen. Nog drukker was het daar, toen de slepers, die tevens hun „gildehuysken” hadden staan tegen het gebouw van de Nieuwe Kerk, gebruik konden maken van de Stadspaardenstal op den hoek van Dam en voormalige Beurssteeg, welke stal eerst achter het oude stadshuis tegenover de Nieuwe Kerk is verlegd geworden, toen het terrein noodig bleek om ruimte te winnen voor het bouwen van het beursgebouw, en later daar schuin tegenover. De stal op den Dam dagteekende uit het midden der 15e eeuw, en werd afgebroken in 1611, de

laatste stal had een in hardsteen uitgevoerd paardentuig als versiering in den gevel. Verder waren den slepers bepaalde routes voorgeschreven, bij het naderen of vertrekken van den Dam en ook elders in de stad, ten einde elkander zoo min mogelijk in het vaarwater te zitten, en de bewoners voor aanrijding te vrijwaren. Het ruwe werk, dat deze lieden te verrichten hadden, en dat zij door hun gilde geheel tot zich hadden weten te trekken, maakte hen nu ook niet bepaald erg zachtzinnig erbij. De reglementen, bedoeld om hen te leiden, troffen wel voor een gedeelte hun doel. Zij mochten b.v. niet gaan zitten op hun sleden, ter voorkoming van aanrijdingen. Maar een tocht door de stad voerde hen langs menig herbergje, en wie kon het voorkomen dat zij clandestien een glaasje namen of hun overkropt gemoed wel eens met vloeken lucht gaven? Dikwijls ook moest de overheid haar maatregelen nemen naar gelang de omstandigheden zulks voorschreven, of nieuwe reglementen voorschrijven, wanneer orde en tucht dreigden te worden verstoord. Ten aanzien van den schouwburg op de Keizersgracht werd bepaald, dat de slepers bij het aangaan of afloopen van de voorstellingen steeds zouden aanrijden van de zijde der Westermarkt af en afgaan in de richting van het Molenpad, om tijdens het wachten een plaats in te nemen bij den ingang aan den kant der grachtboomen. Toen de slepers bij het uitgaan der kerken steeds met hun sleden tot vlak voor den uitgang kwamen, en het zoo den kerkgangers lastig maakten, moesten er paaltjes om de gebouwen gezet worden, binnen welker kring geen paard en slede komen mocht. Een bijzonder ongerief waren voor hen de hooge bruggen, eertijds sluizen genaamd, waarvan er vooral in het midden der 18e eeuw te dezer stede een groot aantal werden gebouwd. De hooge ruggen dezer bruggen op te komen was voor hen niet minder moeitevol dan voor de bestuurders der karossen, knechten in dienst van zeer voornam ingezetenen. Ook het afgaan dier bruggen, zoo hoog gemaakt ten gerieve der scheepvaart, was zeer moeilijk, zoodat bepaald werd, dat de slepers dan bosjes stroo voor hun sleden moesten leggen en deze met behulp van een stevig touw tegenhouden. Slechts één maatregel van verkeer vinden wij niet terug in deze oude keuren, n.l. de verplichting om bij avond de voertuigen verlicht te hebben. Voor het eerst werden voertuigen te Amsterdam na zonsondergang van lantaarns voorzien in 1856, en deze maatregel droeg toen zeer de goedkeuring weg van vele ingezetenen. Vracht en toesleden waren er in die dagen nog te Amsterdam, wat wel blijkt uit een extra-verordening van 1854, waarbij het verboden werd een watervaatje op de sleden mede te nemen bij vriezend weder, en nog enkele andere bepalingen meer. Maar hoe de roem van den ouden Amsterdamschen sleper toen reeds aan het tanen was geraakt, blijkt uit het volgende, niet onaardige versje van R. v. d. Aa, opgeteekend in de Enkhuizer Almanak van 1844:

Lustig mijn schimmel, treedt gauw in 't gareel,
'k Moet toch, al geeft nu het slepen niet veel,
IJverig mijn oude kalanten gerijven
Om nog met eer aan het slepen te blijven,
Daar tegenwoordig al veel toe behoort
Voort schimmel, voort!

TOESLEDE BEGIN 19DE EEUW.

Naar een prent van H. Greven.

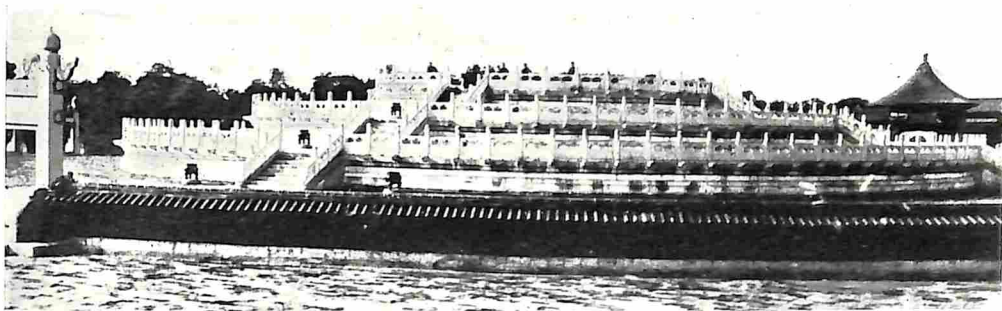
mooie plant en 't beste bewijs hiervoor is wel, dat men ze vrijwel in iederen tuin aantreft. Heel vaak is dat de gewone *Paeonia officinalis*, die haar naam te danken heet te hebben aan den mythologischen heelmeester Paeon, die met deze plant Pluto's wonden, hem door Hercules toegebracht, moet geheeld hebben. Het is de algemeen bekende donkerroode pioenroos, een forsche plant, die vaak reeds op den eersten dag van het jaar haar dikke, bruinroode scheuten als 'n soort winterasperge boven den grond verheft. Komt er dan weer strenge vorst, dan wacht de pioen geduldig haar tijd af, maar nauwelijks is het weer wat zachter geworden, nauwelijks zit er lente in de lucht, of zij jaagt haar stengels omhoog, daartoe in de gelegenheid gesteld door de dikke knollige wortels, die ware voorraadschuren van voedsel zijn. Met hun hulp, bouwt de plant in korten tijd haar stengels en bladeren uit, en voor men het weet zit zij dan ook al vol met knoppen, eerst zoo groot als een erwt, dan, na enkele dagen reeds, precies dikke ronde knikkers. Maar nog altijd zijn deze groen, dank zij de stevige kelkbladeren, die ze omhullen. In dien toestand wacht de pioen nu de werkelijk mooie dagen af, maar als die gekomen zijn in Mei, dan is er ook geen houden meer aan, dan zwellen de groene knikkers, dan barst er een rood randje te voorschijn, de scheur wordt wijder, en een aantal verfomfaaide donkerroode bloemblaadjes wordt zichtbaar. Steeds verder wijkt de knop uiteen, de bloemblaadjes — er schijnt geen eind te komen aan hun aantal — worden gladgestreken en de pioen bloeit. Eerst met één bloem, dan met vijf, tien, twintig. Dan is de plant op haar schitterendst, dan is zij in één woord monumentaal. Maar haar tijd van glorie duurt helaas kort. Even snel als de bloemen zich ontwikkeld hebben, even snel vallen zij af, en na eenige dagen dwarrelen de roode bloemblaadjes door den tuin. ☼ Dat is de levensschets van onze pioen, d.w.z. van de ouderwetsche donkerroode pioen. Maar daarnaast hebben we de Chineesche, waaraan alles veel teerder, veel ijler is, maar waarvan de bloemen veel duurzamer zijn en welriekend. En de kweekers, niet tevreden met dit tweetal, hebben er nog een aantal variëteiten bij geschapen, zoodat we op 't oogenblik rose en witte pioenen hebben, enkele en dubbele, vleeschkleurige, lichtpaarse en gele, ja zelfs een pioen in boomvorm. Deze laatste, de *Paeonia arborea*, is een heestertje van ruim een meter hoog, met roode, welriekende bloemen, dat echter in ons klimaat niet winterhard is. Een bezwaar van de pioenen is, dat ze zoo kort en zoo vroeg den tuin sieren. Heel de rest van het jaar zit men vrijwel met de groote planten „opgescheept.” Indien men echter de plant enkele weken ongestoord laat staan om nieuwe krachten te vergaren, verdraagt ze het best gelijk met den grond te worden afgesneden. Op haar plaats kunnen dan andere bloemen geplant worden, waardoor open plekken in border of op rabat vermeden worden.

Ph. A. MEES.

Van Menschen en Dieren

12) door G. D. ROBERTS.

OP het oogenblik dat de aanvoerder hem naar de keel vloog, ging hij op zijn achterpooten staan, als een reus uitstekend boven zijn aanvallers, en sloeg woest naar hen met zijn mes-scherpe hoeven. Niet voorbereid op die verdedigingsmethode, kreeg de aanvoerder, midden in zijn sprong, dien verpletterenden slag vlak voor zijn kop. Hij viel neer met een totaal verbrijzelden schedel. ☼ Het volgende oogenblik klonk de knal van Rawson's geweer. Nog een wolf viel neer. Maar de rest had het dappere mannetje reeds op de zijden en de schouders besprongen, trachtend hem op den grond te sleuren. Hierdoor tot woede gebracht, rende de Engelschman hem te hulp, schoot opnieuw, zonder te letten of hij al of niet raakte, en gebruikte zijn geweer toen als knods. Moore, die

HET HEMELSCE ALTAAR TE PEKING, VOLGENS CHINEESCHE OPVATTINGEN HET MIDDELPUNT DER AARDE.

niet dorst schieten, uit vrees Rawson te raken, zwaaide zijn bijl en volgde met groote sprongen. Rawson deed juist de kolf van zijn geweer op den rug van den dichtstbijzijnden wolf neerdalen, die rechtop stond, wachtend den hals van den eland te verscheuren, toen hij van ter zijde een kleiner, tengender dier op zich zag toerennen. Onwillekeurig riep hij: „Liggen! liggen!” en schopte heftig naar het dier, dat hij onder de kaak trof. Ware hij minder in beslag genomen door wat vóór hem gebeurde, dan zou hij zich verbaasd hebben te zien, dat deze aanvaller jankend den staart tusschen de beenen nam, achter hem wegsloep en in verbaasde onderworpenheid bleef staan kijken. De hond was plotseling tot haar oude onderdanigheid teruggebracht door den bevelenden toon in de stem van een meester. ☼ De bastaarden, niet langer tot voorzichtigheid gemaand door hun ervaren aanvoerder en woest, doordat onverwacht anderen hun prooi ter hulp snelden, wendden nu een deel van hun woede tegen de nieuwe vijanden. Een oogenblik had Rawson zijn handen vol om zich te verdedigen tegen de sprongen van een dier met gloeiende oogen, dat hij zich slechts door korte, onvoldoende stooten van het lijf kon houden, daar hij geen ruimte had om den beslissenden slag toe te brengen. Terzelfder tijd echter zwaaide aan den anderen kant der vechtenden de reusachtige gids met geweldig effekt zijn bijl, zoodat er nog slechts drie indringers over waren gebleven. Het mannetje uit wiens hals en schouders het bloed bij stroomen vloeide, maar dat zich plotseling bevrijd voelde van zijn ergste aanvallers, stond weer in het wilde weg met zijn verpletterende voorhoeven om zich heen te trappen, zoodat hij een gevaar opleverde voor vriend en vijand. Bij geluk raakte hij het achterlijf van den wolf die Rawson had aangevallen, waardoor het dier zich brommend omkeerde. Hierdoor kreeg Rawson gelegenheid een krachtiger, zwaaienden slag toe te brengen, die aan dezen strijd een einde maakte. Een der twee overgebleven wolven sprong op naar het gelaat van den gids en werd getroffen door een bijlslag, die glad door zijn lichaam heen ging. ☼ Op het geluid van zijn doodscreet, sprong de eenige overlevende achteruit, draaide zich om en liep weg van den verloren strijd. Moore, die hem ventre-à-terre zag wegrennen, zwaaide weer zijn bijl. Geworpen met de nooit-falende zeker-

PIOENROZEN.

heid van den ervaren woudlooper, vloog deze door de lucht, viel neer en sneed den vluchteling in tweeën. De gids liep er kalm heen, nam zijn wapen weer op en verlostte het krimpende dier met een slag op zijn kop uit zijn lijden. ☞ Inmiddels was de wijfjes-eland, ietwat bekomen van haar uitputting, op de been gekrabbeld. Toen het mannetje dit zag, keerde het zich dreigend naar zijn redders. Rawson sprong opzij, nog net op tijd om een gevaarlijken stoot te ontwijken. ☞ „Ons gezelschap wordt hier blijkbaar niet meer verlangd”, zei hij lachend en wendde zich om ten einde het wilgenboschje weer op te zoeken. Op dat oogenblik kwam de teef — tot nu toe onopgemerkt, omdat zij zich zoo voorzichtig op den achtergrond had gehouden — naast hem loopen met een vertrouwende nederigheid, waarin men zich niet vergissen kon. De Engelschman keek eenige oogenblikken verbaasd naar haar, toen herinnerde hij zich haar en begreep de heele toedracht. „Maak dat je weg komt en wees blij, dat je er heelhuids afkomt!” beval hij koeltjes. „Jij bent een rene-gaat”. ☞ Hij wou zijn bevel kracht bijzetten met de kolf van zijn geweer, maar de gids, die er juist bij kwam, verhinderde dat. „Neen,” sprak hij met beslistheid, „jaag haar niet weg. Ik houd haar zelf. Ik ben blij, dat u haar niet hebben wilt. Ze is een dozijn van die gewone keuters waard, die geen fut hebben om uit den band te springen. Die heeft haar les geleerd en ze heeft, denk ik, genoeg van het vrije leven.”

V.

DE LEIDER VAN DEN „TREK”

I.

☞ Hij was een prachtige visch, verreweg de mooiste in den plas — heelemaal glanzend zilver en blauw als gesmeed staal, met een fijnen kop, krachtige schouders, een slank achterlijf en breede staartvinnen, door en door gezond, pas uit de zee de rivier opgezwoomen. ☞ De plas, diep en ruim, was vol van barnsteenkleurig licht, want de rivier was een van die noordelijke New-Brunswick stroomen, wier water, schoon doorzichtig van helderheid, getint is met een kleur van bruin topaas. Midden door den plas liep de stroom met krachtige, langzame golvingen, hier en daar gestreept met fijne schuim-draden van de wilde versnellingen daarboven. Maar aan beide zijden lag het water rustig te schitteren boven hellingen van wit zand. ☞ De prachtige visch was niet alleen, want een groote „trek” van zijn soortgenooten was met hem uit den golfstroom meegekomen en ze rustten nu allemaal een tijdje uit in dien heerlijken plas alvorens den tocht te aanvaarden door de opeenvolging van versnellingen en woeste tegenstroomingen, die ze weldra wachtte. Maar geen hunner was in grootte, kracht, vlugge levendigheid of zuiverheid van kleurvlekken onder de schittering der glanzende zijden

te vergelijken bij hun leider. ☞ Die eenzame en afgelegen plas in het Noord-Westen was gepacht water; en omdat hij bekend stond als een der beste stroomen voor de zalmvisserij in de provincie, werd er een hooge prijs voor betaald, niettegenstaande zijn afgelegenheid, en werd hij zorgvuldig bewaakt. Maar trots alle bewakers en wachters waren er nog heel wat stroopers, die den weg naar dien vollen plas wisten te vinden. En de zalmen, levenslustig door hun lang verblijf in het versterkende zeewater en levendig door de lente die hun

bloed sneller deed vloeien, deden geen moeite hun komst geheim te houden. Zoodra zij in den plas waren aangekomen, begonnen zij onbevreesd hun aanwezigheid bekend te maken, door wel een halve lichaamslengte hoog uit het water te springen, een oogenblik als een zilveren visch in de zon te schitteren en zich terug te laten vallen met een slag, welke niet veel minder dan een uitnoodiging betekende voor al hun vijanden, die maar eventjes op gehoorsafstand waren. ☞ Het duurde dan ook niet lang of er werd aan die uitnoodiging gevolg gegeven. Uit de schuimende monding van een beekje, dat uitliep in het benedengedeelte van den plas rechts, kwam een donkerkleurig lenig dier te voorschijn van zoowat vier voet lang. Zijn lang, kronkelend, gespierd lichaam met de zeer korte pooten en den krachtigen, spits-toelopen-den staart deed in zijn vischachtigen vorm aan den zeehond denken. Zijn kop was kort met zware kaken, zijn oogen glanzend en verstandig. Druipend van het schuim van de snelvlietende beek, beklom hij een hellende rots en bleef daarop zitten, stil als de rots zelf, tot hij twee zalmen had zien springen. Toen gleed hij terug in het water, geruischloos alsof hij geëlied was. ☞ De otter was feitelijk net zoo thuis in het water als welke visch ook, behalve dat hij van tijd tot tijd naar boven moest komen om adem te halen. Als het op snelheid aankwam, kon hij best de langzame zwemmers, zooals den modderkruiper en de snottolf, inhalen en bemachtigen; maar nu wou hij een zalm vangen en hij wist, dat hij in dit geval al zijn sluwheid zou behoeven. Zich zoo veel mogelijk schuil houdend achter eenige rotsen en oevergewassen, sloop hij naar den rand van den plas zonder het water in bewe-

ging te brengen, tot hij boven den troep zalmen was, die alle met hun koppen stroom-op lagen. Toen zocht hij den meest opvallenden visch tot zijn prooi uit en met een plotselinge, geweldige schroef-achtige beweging schoot hij het water in. ☞ De zalmenkoning had zich onrustig bewogen zoodra de otter zich in het water wierp, alsof hij er een voor gevoel van had dat hij tot prooi was verkozen. Daardoor had hij het onschatbare voorrecht reeds in beweging te zijn.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

PATRICISCH KOOPMANSHUIS AAN DE HEEREN-GRACHT (270) TE AMSTERDAM, EEN DER VELE WAARVAN VOORNAMELIJK NOG DE KROONLIJST DE OUDE SIERLIJKHEID BEZIT.